

Het grote
GESCHIEDENIS
= **DOEBOEK** =

INHOUD

H1	De Egyptenaren	10
H2	De Romeinen	18
H3	De Vikingen	26
H4	De Middeleeuwen	34
H5	De Ontdekkingsreizigers	42
H6	De Gouden Eeuw	52
H7	De Franse Tijd	60
H8	De IJzeren eeuw	68
H9	De Tweede Wereldoorlog	76
H10	De tijd van opa en oma	84

H1 DE EGYPTENAREN

OUDE BESCHAVING

Al rond 3300 voor Christus ontstaat een beschaving in Egypte, bij de rivier de Nijl. Dat is nu meer dan 5000 jaar geleden.

PIRAMIDES

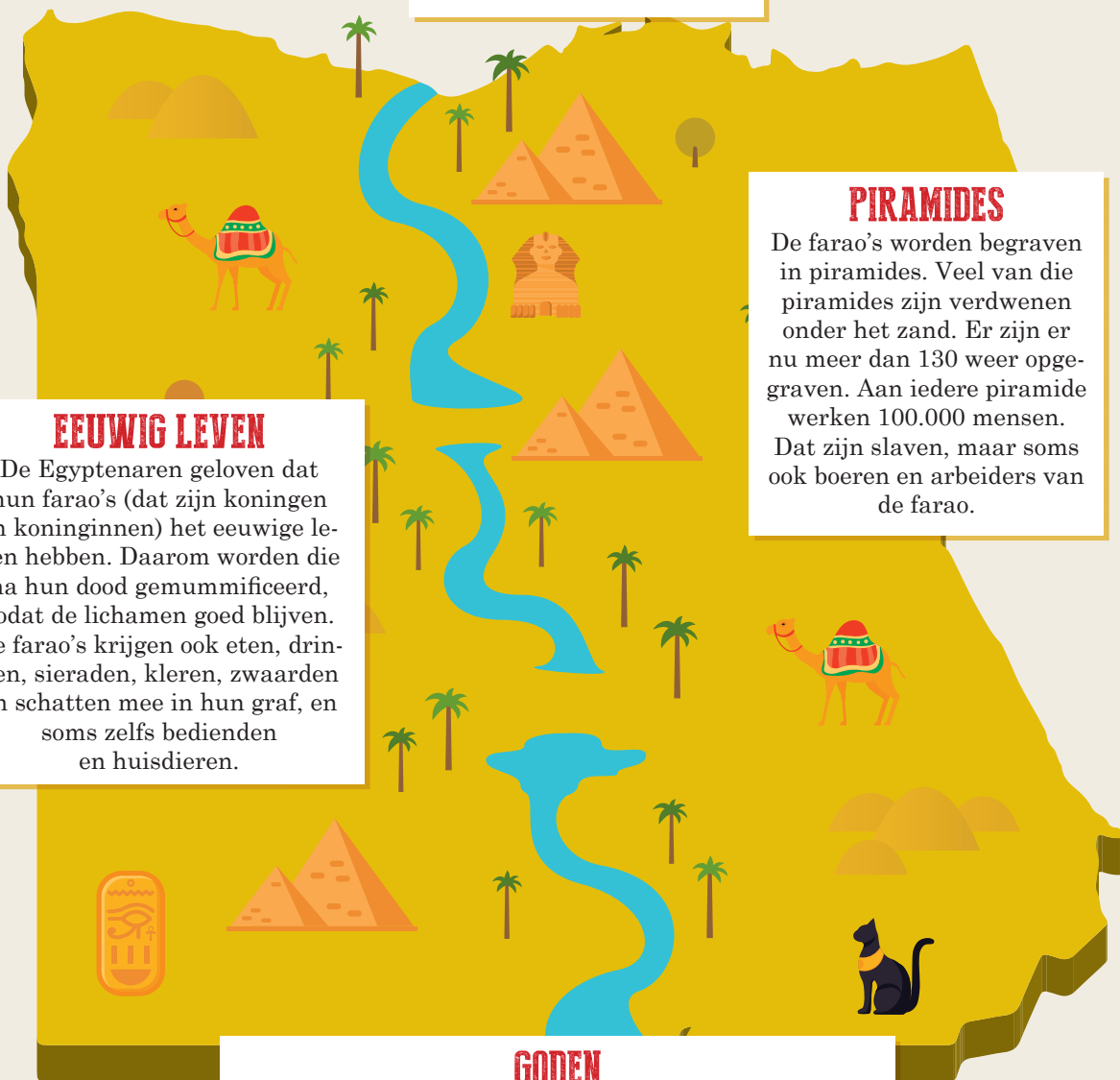
De farao's worden begraven in piramides. Veel van die piramides zijn verdwenen onder het zand. Er zijn er nu meer dan 130 weer opgegraven. Aan iedere piramide werken 100.000 mensen. Dat zijn slaven, maar soms ook boeren en arbeiders van de farao.

EEUWIG LEVEN

De Egyptenaren geloven dat hun farao's (dat zijn koningen en koninginnen) het eeuwige leven hebben. Daarom worden die na hun dood gemummificeerd, zodat de lichamen goed blijven. De farao's krijgen ook eten, drinken, sieraden, kleren, zwaarden en schatten mee in hun graf, en soms zelfs bedienden en huisdieren.

GODEN

Egyptenaren geloven in veel goden. Ze hebben er meer dan 2000, voor alles wat je kunt bedenken: de liefde, regen, nachtmerries, baby's en nog veel meer!

HELD OF SCHURK

NAAM?

Cleopatra VII Philopator

BEKEND ALS?

Cleopatra

GEBOORTEDATUM?

12 juli 100 voor Christus

STERFDATUM?

Januari 69 voor Christus

HOE OVERLEDEN?

Zelfmoord

WAAROM HELD?

Cleopatra wordt koningin van Egypte als het minder goed gaat met het land. Het eens zo grote en machtige rijk is in verval. De bevolking is ontevreden en de Romeinen dreigen Egypte tot een provincie te maken. Maar Cleopatra herstelt de rust, en het land bloeit weer op. Ze krijgt een relatie met de Romeinse leider Caesar en zo weet ze Egypte te redden: het blijft (voorlopig) een zelfstandig rijk.

WAAROM SCHURK?

Cleopatra heeft Egypte eventjes kunnen redden, maar na de dood van Caesar komt ze in de problemen. Twee Romeinen willen Caesar opvolgen: Octavianus en Marcus Antonius. Cleopatra kiest de kant van Marcus Antonius, maar zij verliezen de strijd. Cleopatra pleegt zelfmoord en Egypte wordt uiteindelijk toch een Romeinse provincie. Dat maakt haar geen schurk, maar ondanks haar slimme strategische politiek, heeft ze Egypte niet kunnen redden.

KOMEN WE HAAR NOG WEL EENS TEGEN?

Ja, vooral in de kunsten komt Cleopatra vaak terug. Er zijn veel schilderijen, toneelstukken en films over haar gemaakt. Een van de leukste is misschien wel *Asterix & Obelix: Missie Cleopatra*.

NAAM?

Seth

BEKEND ALS?

God van chaos

GEBOORTEDATUM?

Tijdens de opkomst van het Egyptische rijk, rond 3000 voor Christus, zijn er al verhalen over Seth.

STERFDATUM?

Als god is hij onsterfelijk.

HOE OVERLEDEN?

In sommige verhalen wordt Seth vermoord door Horus.

WAAROM SCHURK?

In de Egyptische mythologie staat Seth vaak voor ongeluk, het kwade en de chaos. Het begint er al mee dat Seth zijn broer Osiris vermoordt, zijn lichaam in stukken snijdt en over heel Egypte verspreidt. Daarna volgt een lange strijd met Horus, de zoon van Osiris. Seth staat voor alles waar de Egyptenaren bang voor zijn: onrust, chaos, oorlog, verspilling en droogte.

IS SETH OOK HELD?

Ja, Seth staat niet alleen voor het negatieve. De zonnegod Ra heeft Seth nodig om de slang Apophis tot de orde te roepen.

KOMEN WE HEM NOG WEL EENS TEGEN?

Nee. Seth is al lang niet meer gezien.

H2 DE ROMEINEN

MACHTIG RIJK

Het Romeinse Rijk is een van de grootste rijken uit de hele geschiedenis. Meer dan 1000 jaar lang is Rome de belangrijkste stad ter wereld.

JARIG OP 21 APRIL

Rome is 'jarig' op 21 april. De tweeling Romulus en Remus zou op die datum in 753 voor Christus de stad hebben gesticht. Zo is het niet echt gegaan, maar Italianen vinden het een mooi verhaal.

VANDALEN

In 455 na Christus is de macht van de Romeinen voorbij. Rome wordt geplunderd door de Vandalen. Dit maakte zoveel indruk, dat we iemand die iets kapot maakt nog altijd een vandaal noemen.

WAAR OF NIET WAAR?

**In Rome duurt een uur
60 minuten.**

Niet waar. De Romeinen verdelen de uren over dag en nacht: er zijn altijd twaalf uur met daglicht, en twaalf uur met duisternis. En omdat het in de zomer langer licht is dan in de winter, duurt een uur met daglicht dan ook veel langer.

ROMEINEN IN NEDERLAND EN BELGIË

Julius Caesar leidt zijn legers naar België en Nederland. De Romeinen trekken op tot aan de rivier de Rijn. Dat wordt de grens van het Romeinse Rijk. Steden zoals Nijmegen, Maastricht, Tongeren en Kortrijk zijn door de Romeinen gesticht.

ETEN EN DRINKEN

als een rijke Romein

LIGGEND ETEN

De Romeinen eten zo'n beetje dezelfde maaltijden als wij: 's ochtends brood en fruit, bij de lunch brood met kaas, vlees of vis en 's avonds de warme maaltijd met groentes, gebraden vlees, taarten en vis. Maar bij de Romeinen staan geen stoelen rond de tafel. Bij gewone maaltijden zitten ze op krukjes of eten ze staand, maar bij feestelijke maaltijden liggen de Romeinen op bankjes die langs de tafel staan.

VIEZE HANDEN

Rijke Romeinen geven hun geld niet uit aan mooie borden of bijzonder bestek. Aan tafel is geen mes nodig, want de slaven die het eten maken, snijden het alvast. En vork en bord hoeven ook niet, want het eten wordt op grote schalen op tafel gezet, en de gasten pakken het eten gewoon met hun handen van die schalen.

WAAR OF NIET WAAR?

Romeinen aten vroeger al ijs
Rome is de stad van ijs. Op iedere straathoek is wel een ijssalon. Maar in het Romeinse Rijk bestond de vriezer nog niet. Er zijn wel verhalen dat rijke Romeinen slaven naar de bergen stuurden om sneeuw te halen, waarvan ijs zou worden gemaakt. Maar waarschijnlijk was de sneeuw al gesmolten voordat de slaaf terug was in Rome. Het is dus NIET WAAR.

OVERGEVEN

Bij grote Romeinse feestmaaltijden gaat het er soms bijzonder aan toe. In de laatste eeuwen van het Romeinse Rijk worden zulke heerlijke gerechten bereid, dat iedereen er zoveel mogelijk van wil eten. Het wordt zelfs normaal dat de gasten tijdens het eten expres overgeven, om een plekje te maken voor een nieuwe ronde.

RELMUIS

De relmuis lijkt een beetje op een eekhoorn. Bij sommige Romeinse feestmaaltijden is dit beestje heel populair. Want wie relmuis kan serveren, laat zien dat hij rijk is. Het diertje wordt wekenlang vetgemest in een pot, voordat hij op tafel belandt. Dat kost veel geld, dus wie veel relmuizen aan zijn gasten geeft, toont zo dat de zaken goed gaan.

H3 DE VIKINGEN

BELANGRIJK IN SCANDINAVIË

In Denemarken, Zweden en Noorwegen worden de verhalen over de Vikingen nog vaak verteld. Als je de Vikingen leuk vindt, moet je daar echt een keer heen. Er zijn ook openluchtmusea waar mensen leven zoals de Vikingen leefden en je kunt er met Vikingschepen varen.

800 TOT 1100

Tussen ongeveer 800 en 1100 veroveren de Vikingen (ook wel bekend als de Noormannen) vanuit Scandinavië grote delen van Europa en zelfs stukken van Amerika.

VIKINGSCHEPEN

De Vikingen zijn goede zeevaarders. Ze hebben bijzondere schepen waarmee ze ver kunnen varen. En ze durven op zoek te gaan naar nieuwe landen, terwijl ze helemaal niet weten wat ze zullen tegenkomen.

EEN VIKINGSCHAT IN DE GROND

De Vikingen varen naar nieuwe landen en gaan daar vaak ook wonen. Bij Wieringen in Noord-Holland is in 1996 een grote Vikingschat gevonden, met veel zilveren munten en sieraden. Wie weet zitten er nog wel meer Vikingschatten in de grond?

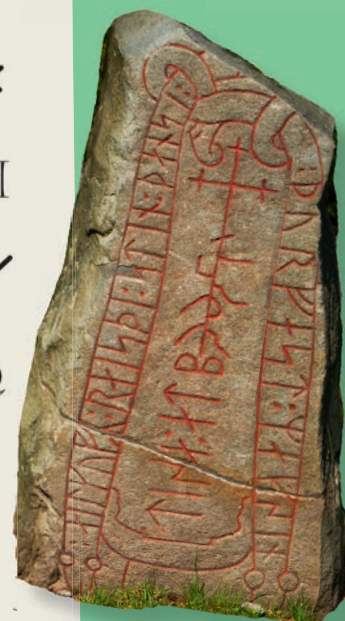
RUNEN ONTCIJFEREN

De Vikingen schrijven maar weinig op. Belangrijke verhalen en wetten en regels worden doorverteld: vaders vertellen ze aan zonen, moeders aan dochters. Maar soms schrijven ze wel wat op. Dat doen ze vooral na een gewonnen oorlog of als een belangrijke leider is overleden. Schrijven doen ze niet op papier, maar door in bot, hout, steen of metaal te krassen. Omdat het heel moeilijk is om ronde vormen te krassen, gebruiken de Vikingen alleen rechte streepjes. Hun alfabet noemen we het runenalfabet.

In eerste instantie gebruiken de Vikingen 16 verschillende tekens, maar dat is te weinig en het worden er later meer. Zo ontwikkelt het runenschrift zich steeds verder, maar op den duur verdwijnt het toch en wordt het vervangen door het alfabet zoals dat verder in Europa wordt gebruikt. Kun jij het Vikingschrift nog lezen? Wat staat hier?

ᚠ	ᚢ	ᚦ	ᚧ	ᚨ	ᚫ	ᚭ	ᚱ
A	B	C	D	E	F	G	H
ᚲ	ᚷ	ᚹ	ᚻ	ᚾ	ᚿ	ᛀ	ᛁ
IJ	K	L	M	N	O	P	Q
ᚳ	ᚴ	ᚵ	ᚶ	ᚷ	ᚸ	ᚹ	ᚺ
R	S	T	UVW	X	Y	Z	

H4 DE MIDDELEEUWEN

ROOMS-DUITSE KEIZER

In de Middeleeuwen is er niet zo'n sterk en machtig rijk als dat van de Romeinen, maar er is wel een keizer die over bijna iedereen in Europa de baas is. De eerste belangrijke keizer is Karel de Grote. Die regeert zijn rijk vanuit de Duitse stad Aken. Ook zijn opvolgers regeren vaak vanuit Duitsland. Daarom worden zij de Rooms-Duitse keizers genoemd.

KASTELEN

Machtige mannen laten in de Middeleeuwen vaak een kasteel bouwen. Alleen al in Duitsland zijn er meer dan 25.000 gebouwd.

HET EINDE

De Romeinen zijn honderden jaren lang de baas in Europa. Maar rond het jaar 500 verandert dat. Het Romeinse Rijk wordt steeds minder machtig, en uiteindelijk plundert een Germaanse stam zelfs de stad Rome. Na het instorten van het Romeinse Rijk beginnen de Middeleeuwen.

WAAR OF NIET WAAR?

Rome is ook tijdens de Middeleeuwen belangrijk
Waar. Rome is niet meer de machtigste stad in Europa.

Maar de paus woont wel in Rome, en de paus is heel belangrijk tijdens de Middeleeuwen. Bijna iedereen in Europa is christelijk, en de paus is de baas van de kerk.

»DOEN«

BOUW EEN KASTEEL

Droom je ook wel eens van een eigen kasteel, waar jij de ridder of jonkvrouw bent? Dan wordt het tijd om een echt kasteel te gaan maken. Niet van hout natuurlijk, want dat brand zo snel af. Maar ook niet van steen, want dat wordt zo groot en zwaar. Laten we maar beginnen met een zandkasteel, met uitzicht op het water: op het strand.

STAP 1: ZOEK EEN GOEDE PLEK.

Op de ideale locatie is het zand een beetje vochtig, en wordt niet al te fanatiek gespeeld of gevoetbald door andere strandgasten. Pas ook op dat de zee je kasteel niet meteen wegspoelt.

STAP 2: MAAK EEN STEVIGE BASIS.

Bedenk hoe groot je kasteel moet worden, en maak een egale en stevige ondergrond. Gebruik zand dat een beetje vochtig is en stamp het goed aan.

STAP 3: HOE HOOG WORDT JE KASTEEL?

Schep zoveel zand op je basis, totdat je de gewenste hoogte hebt bereikt. Gebruik stevig, vochtig zand. Is het te droog? Bevochtig het dan met de plantenspuit.

STAP 4: MAAK UIT DE STAPEL ZAND NU JE KASTEEL.

Begin bovenaan, en werk naar beneden toe. Zorg dat het zand goed vochtig blijft, zodat het kasteel stevig wordt. Gebruik weer de plantenspuit. Op warme dagen verdampt het water snel, dus moet je meer vocht toevoegen.

STAP 5: VERSIER HET KASTEEL.

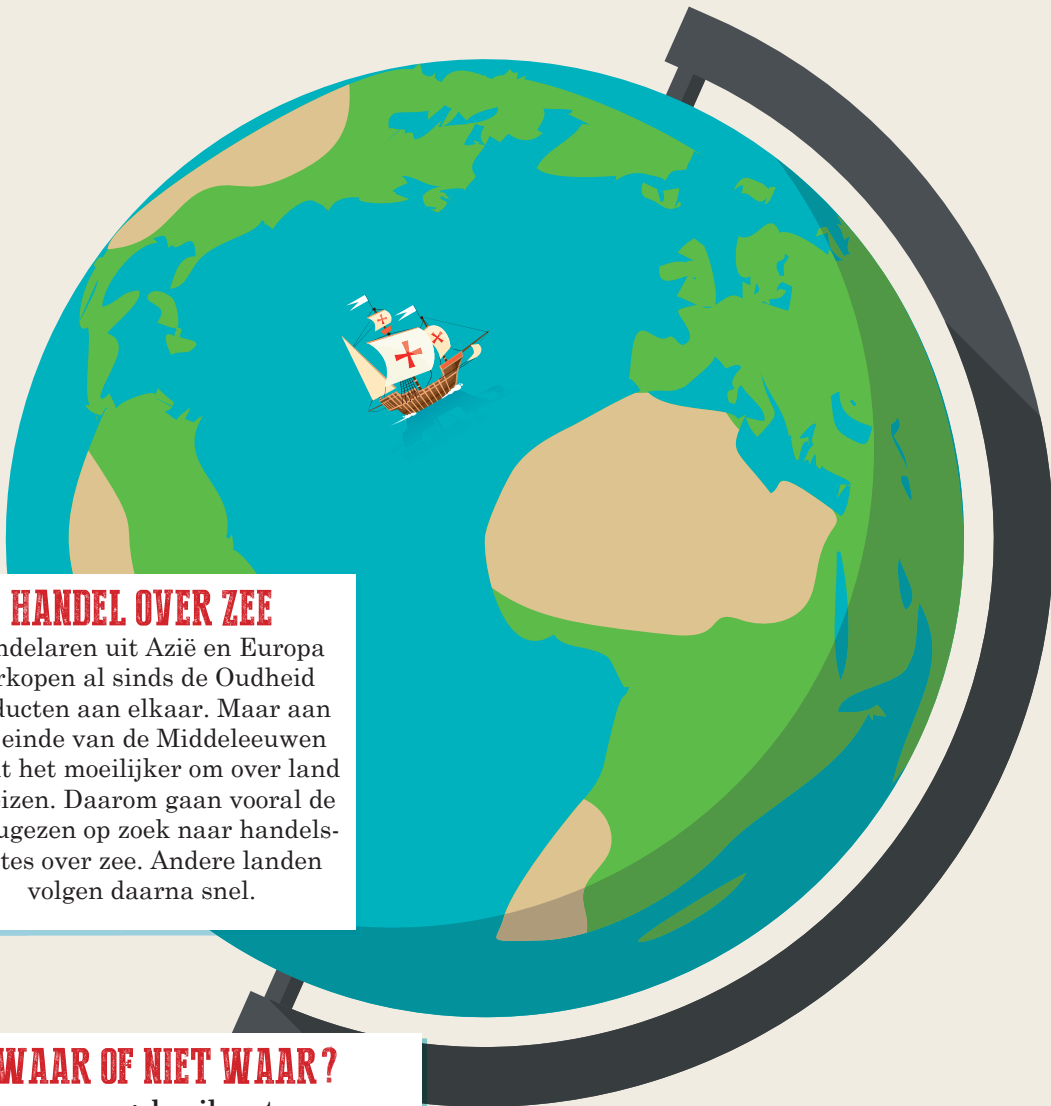
Gebruik wat je in de omgeving vindt, zoals schelpen en bloemen. Plaats de vlaggen op de torens.

DIT HEB JE NODIG:

- Een flinke schep
- Een plantenspuit
- Een klein schepje
- Eventueel een troffel
- Eventueel vlaggetjes

H5 ONTDEKKINGSREIZIGERS

HANDEL OVER ZEE

Handelaren uit Azië en Europa verkopen al sinds de Oudheid producten aan elkaar. Maar aan het einde van de Middeleeuwen wordt het moeilijker om over land te reizen. Daarom gaan vooral de Portugezen op zoek naar handelsroutes over zee. Andere landen volgen daarna snel.

WAAR OF NIET WAAR?

Zeemannen gebruiken touw om hun billen mee af te vegen.

Waar. Toiletpapier bestaat nog niet. Na het poepen vegen de zeemannen hun billen af met een stuk touw met daaraan een 'kwast', dat zijn losse stukjes touwtjes. Dit stuk touw wordt het alle-mansend genoemd, omdat iedereen dit touw gebruikt. Het touw is aan boord vastgeknoopt, en hangt in het water. Wie het gebruikt heeft, gooit het einde terug in het water, zodat het weer schoonspoelt voor de volgende.

MODERNE SCHEPEN

Halverwege de vijftiende eeuw lukt het de Portugezen en de Spanjaarden om een modern schip te bouwen dat sneller en verder kan varen dan andere schepen. Dit type heet de 'kraak'. Bijna alle belangrijke ontdekkingsreizen uit de vijftiende en zestiende eeuw zijn gedaan op een kraak.

H6 DE GOUDEN EEUW

FILIPS II

Filips II wordt in 1555 koning van het Spaanse Rijk. Hij is dan ook de baas in Nederland en België. Hij wil dat alle inwoners katholiek zijn. Maar in Nederland wonen veel protestanten, en zij vinden dat maar niks.

GOUDEN EEUW

Ondanks de oorlog, gaat het in de zeventiende eeuw heel goed met Nederland. Er wordt veel geld verdiend en Nederland is het machtigste land op zee. Ook de kunsten en de wetenschappen bloeien. Daarom noemen we deze periode de Gouden Eeuw.

BEELDENSTORM

In 1566 vernietigen Nederlandse en Belgische protestanten katholieke kerken. Beelden worden kapotgetrokken, boeken in de rivier gegooid of verbrand en muurschilderingen kapotgeslagen. Filips vindt dit verschrikkelijk, en stuurt soldaten naar de Nederlanden.

WILLEM VAN ORANJE

De leider van de opstandelingen is Willem van Oranje, een edelman die eerder voor de Spaanse koning heeft gewerkt. Maar Willem vindt dat Filips te streng is voor Nederland. Willem wordt in 1584 vermoord, dan nemen zijn zonen de strijd over.

OPSTAND

De Nederlandse protestanten komen steeds meer tegenover de katholieke heersers te staan. Dat leidt tot De Opstand: een oorlog tussen Nederlandse provincies en de Spanjaarden. De strijd duurt bijna tachtig jaar, en wordt daarom ook wel de Tachtigjarige Oorlog genoemd.

LEVEN ALS EEN KONINGIN

Marie Antoinette is de laatste koningin van Frankrijk. Terwijl de meeste Fransen steeds minder geld hebben en honger lijden, leeft zij een luxe leven in haar paleis. Omdat de koningin meer geld uitgeeft dan ze heeft, en omdat de belastingen daarom steeds verder omhoog moeten, krijgen de Fransen een steeds grotere hekel aan haar.

JONGSTE DOCHTER VAN KEIZER OOSTENRIJK

Marie Antoinette wordt 2 november 1755 geboren in het keizerlijke paleis in Wenen. Ze is de jongste dochter van de keizer van Oostenrijk; ze heeft tien oudere zussen, vier oudere broers en krijgt nog een jonger broertje.

TROUWEN MET IEMAND DIE JE NIET KENT

Prinsen en prinsessen uit de tijd van Marie Antoinette mogen niet zelf kiezen met wie ze trouwen. Hun ouders, de koningen en keizers, onderhandelen over wie met wie trouwt. Liefde is daarbij niet belangrijk; het gaat er vooral om dat de vriendschap tussen verschillende landen sterker wordt. Marie Antoinette trouwt als ze veertien jaar oud is met de Franse prins Lodewijk August. Ze heeft hem dan nog nooit gezien, en hij is niet eens bij het huwelijk in Wenen aanwezig: de prins wordt daar vervangen door een broer van Marie Antoinette. Een maand later ontmoet ze haar man voor het eerst.

NIEMAND HOUDT VAN DE KONINGIN

Als Marie Antoinette en Lodewijk August in 1770 trouwen, is de vader van Lodewijk August al overleden. Daarom wordt hij koning als zijn opa overlijdt op 10 mei 1774. Hij noemt zich dan koning Lodewijk XVI, Lodewijk de zestiende. Marie Antoinette wordt koningin. In de eerste jaren als koningin geeft ze veel geld uit en viert ze grote feesten. Dat vinden de Fransen maar niks. Later wordt ze wat voorzichtiger, maar de Fransen houden niet van haar en gaan dat ook nooit doen.

LAATSTE WOORDEN: HET SPIJT ME

Na het begin van de Franse Revolutie in 1789 kunnen Marie Antoinette en Lodewijk XVI nog even koning blijven, maar in 1792 worden ze gevangen genomen door revolutionairen die een hekel aan het koningshuis hebben. In januari 1793 wordt Lodewijk XVI onthoofd, Marie Antoinette moet nog ruim een half jaar

wachten in een vochtige en koude gevangenis. Zij wordt 16 oktober 1793 naar de guillotine gebracht. Haar lange haar is afgeknipt, en ze wordt op een mestkar door de straten van Parijs gereden. Als ze het schavot opstapt, staat ze per ongeluk op de voet van de beul. Tegen hem zegt ze haar laatste woorden: 'Mijnheer, ik vraag u om vergeving, ik deed het niet expres.'

H9 TWEEDE WERELDOORLOG

WAAROM IS ER OORLOG?

In de Tweede Wereldoorlog willen Duitsland, Italië en Japan de baas worden over de hele wereld. Vooral Duitsland en Japan zijn heel sterk: zij veroveren vanaf 1939 snel andere landen. Alleen lukt het ze niet Engeland, Amerika en Rusland in te nemen. Die landen vechten met veel anderen tegen Duitsland en Japan. Italië geeft het na een paar jaar op.

JODENHAAT

Het gaat in de jaren voor de oorlog niet goed met Duitsland. Daar zijn veel redenen voor, maar de Duitsers geven vooral de schuld aan de Joden. Als in 1933 Adolf Hitler aan de macht komt, wordt het nog erger met de Jodenhaat in Duitsland. Tijdens de oorlog worden veel Joden opgepakt en naar kampen gestuurd. Bijna niemand overleeft dat.

NEDERLAND EN BELGIË IN OORLOG

Duitsland valt op 10 mei 1940 Nederland, België en Luxemburg aan. Luxemburg wordt in één dag veroverd, op 15 mei geeft Nederland de strijd op, België geeft zich 28 mei over. Duitsland bestuurt deze landen dan.

WAAR OF NIET WAAR?

Er is ook een Eerste Wereldoorlog.

Waar. De Tweede Wereldoorlog duurt van 1939 tot 1945. De Eerste Wereldoorlog is ruim twintig jaar eerder: tussen 1914 en 1918 vechten Duitsland en Oostenrijk tegen Frankrijk, Engeland, Rusland en Amerika.

WIE WINT?

Het is lang onzeker wie de oorlog zal gaan winnen. Maar uiteindelijk verslaan Engeland, Amerika en Rusland de legers van Duitsland en Japan. De overwinnaars bezetten daarna Duitsland, zodat de Duitsers niet weer een nieuwe oorlog kunnen starten. En met Japan wordt afgesproken dat het land geen leger meer mag hebben.